

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «Оцінка конкурентоспроможності Одеського регіону в умовах
глобалізації»

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Сохраньова Анастасія Юріївна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Сілічева Наталія Євгеніївна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. XXI століття – це час, коли світовий простір та всі його учасники прагнуть масштабних змін із безперервно нарощуваною швидкістю, ніж у попередні роки. Обумовлено це, по-перше, новим етапом у розвитку людської цивілізації, а, по-друге, посиленням впливу науково-технологічної та економічної сфер діяльності.

Учасниками світового простору є 197 країн. Кожна з них має власний адміністративно-територіальний поділ. Усі територіальні одиниці здійснюють безпосередній внесок у загальне становище своєї держави, а також повинні слугувати каталізатором до подальшого соціального, політичного, економічного, наукового та інших об'єднань суспільства.

За адміністративно-територіальним поділом Україна поділяється на 27 регіонів. Одеський регіон – один з найбільших регіонів держави, морська столиця нашої країни та другий «потужний двигун», тому доволі актуальним є дослідження рівня його конкурентоспроможності.

Визначення сутності конкурентоспроможності регіону, фактори та напрями її забезпечення знайшли відображення в наукових працях багатьох дослідників. Значний внесок у розв'язання цих питань зробили А. Амоша, І. Брикова, Ю. Полунєєв, Н. Калюжнова та інші науковці. Методики оцінки рівня конкурентоспроможності регіонів досліджували В. Андреєєв, В. Антонов, Н. Булах, Т. Гончарук, В. Підвисоцький та ін. Забезпечення та підвищення конкурентоспроможності регіонів різного рівня розглянуто у роботах: Б. Адамова, В. Василенка, В. Гейця, М. Долішнього, Б. Кліяненка, В. Максимова, Т. Максимової, В. Мамутова, С. Мочерного, Л. Савельєва, Т. Уманець, М. Чумаченка та ін.

Вітчизняні дослідники та науковці приділяють значну увагу проблемам забезпечення конкурентоспроможності територій, що зумовлено глобалізаційними процесами світової економіки і неоднозначним їхнім впливом на ситуацію у регіонах. Глобалізований регіон являє собою економічну територію, що здійснює регулярні господарські зв'язки із зарубіжжям, які стають суттєвим чинником її соціально-економічного розвитку. Такий регіон стає геоекономічним суб'єктом.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження теоретичних аспектів оцінювання конкурентоспроможності регіону та розробка пропозицій щодо підвищення конкурентних переваг шляхом аналізу економічних «індикаторів» конкурентоспроможності та обґрунтування напрямків поліпшення економічної ситуації регіону.

Для досягнення поставленої мети сформовані відповідні **завдання**:

- з'ясувати економічний зміст конкурентоспроможності регіону та необхідність її дослідження;
- визначити фактори та умови конкурентоспроможності регіону;
- дослідити методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності на регіональному рівні;
- виявити основні фактори конкурентоспроможності Одеської області;
- проаналізувати зовнішньоекономічну діяльність регіону та стан залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізаційних трансформацій;

- оцінити конкурентоспроможність Одеської області та визначити її місце в рейтингу конкурентоспроможності регіонів держави;
- визначити передумови підвищення конкурентоспроможності регіонів України;
- запропонувати нові детермінанти конкурентоспроможності регіону в умовах глобалізації;
- обґрунтувати особливості розробки концепції регіональної політики забезпечення конкурентоспроможності регіону в контексті загальноекономічної ситуації в країні.

Об'єкт роботи – оцінювання конкурентоспроможності Одеської області.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні аспекти конкурентоспроможності регіонів держави в умовах глобалізаційних перетворень.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи і прийоми дослідження, зокрема: історичний, діалектичний; абстрактно-логічні методи, метод аналізу – для деталізації та розділення об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; порівняння для зіставлення значення показників у динаміці; табличний (графічний) – для наочного відображення результатів дослідження та інші економіко-статистичні прийоми.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження слугували фундаментальні положення теорії конкурентоспроможності регіонів, законодавство України стосовно стратегічних напрямів забезпечення конкурентоспроможності держави та основних секторів її економіки, а також офіційні статистичні матеріали державної служби статистики України та Одеської області, результати наукових узагальнень дослідників щодо рівня конкурентоспроможності України та її регіонів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 89 сторінок. Основний зміст викладено на 74 сторінках. Робота містить 9 таблиць та 10 рисунків.

Публікації. За результатами дослідження підготовлена стаття, яка опублікована у Науковому віснику Одеського національного економічного університету.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти оцінювання конкурентоспроможності регіону**» розглянуто поняття конкурентоспроможності, фактори та умови її забезпечення, основні методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності регіону.

У другому розділі «**Оцінка конкурентоспроможності одеського регіону**» визначені фактори конкурентоспроможності Одещини та проведено оцінювання інтегрального показника конкурентоспроможності регіону.

У третьому розділі «**Шляхи підвищення конкурентних переваг одеської області**» узагальнені передумови підвищення конкурентоспроможності регіонів держави в умовах глобалізаційних процесів та обґрунтовані особливості розробки

концепції регіональної політики забезпечення конкурентоспроможності Одеської області.

ВИСНОВКИ

Результати проведених досліджень дозволяють зробити такі висновки.

1. Конкурентоспроможність регіону – це здатність території стабільно виробляти і споживати товари і послуги в умовах конкуренції при одночасному забезпеченні якості економічного зростання, високого рівня життя населення, екологічного благополуччя, а також підвищення, в цілому, іміджу регіону.

При трактуванні поняття конкурентоспроможності регіону практично всі автори акцентують увагу на наявність конкурентних переваг, але існують розбіжності щодо розуміння їх переліку та пріоритетності. Окремі автори тісно пов'язують між собою поняття «конкурентоспроможність регіону» та «конкурентоспроможність галузі», що не відповідає дійсності, оскільки конкурентоспроможність галузі на регіональному рівні є тільки складовим елементом конкурентоспроможності регіону. При трактуванні категорії «конкурентоспроможність регіону» одні автори надають змістову характеристику, інші – функціональну

2. Підвищення конкурентоспроможності території полягає в тому, щоб найефективніше використати її потенціал, який включає економіку, виробництво, інформацію, кадри, інвестиції, інновації, матеріально-технічне забезпечення, експорт, фінанси, природні ресурси.

3. Для оцінювання конкурентоспроможності регіону науковці пропонують різні методичні підходи. У багатьох методиках перевага віддається бальним, переважно експертним оцінкам конкурентоспроможності регіону. Разом з тим, жодна із запропонованих методик не дає змоги у повному обсязі реально й об'єктивно оцінити рівень конкурентоспроможності регіону.

4. Важливим фактором конкурентоспроможності Одеської області є вигідне геополітичне положення. Одеська область – приморський і прикордонний регіон України. По території області проходять державні кордони України з Румунією і Молдовою. На півдні Одеська область своєю окраїною виходить до Чорного моря. Будучи частиною морського фасаду країни, Одеська область значною мірою сприяє активній участі України в роботі країн-членів Чорноморського Економічного Співробітництва.

4. Високій потенціал конкурентоспроможності області обумовлений не лише географічним положенням але також і розвинутою транспортною інфраструктурою, високим інтелектуальним потенціалом, наявністю аграрної структури, переробної промисловості. У 2017 році порівняного з 2016 роком обсяг промислового виробництва в регіоні зріс на 12,2%. За цим показником Одеська область посідає перше місце в Україні. Значну роль в економіці Одеського регіону відіграє агропромисловий комплекс, що має такі основні напрями, як вирощування зерна та тваринництво. За січень – грудень 2017 року темп зростання валової продукції сільського господарства становив 98,6%, в т.ч.: рослинництва – 98,8%, тваринництва – 91,9%.

5. Одеська область має також значний експортний потенціал і можливості для того щоб бути конкурентоспроможною в умовах глобальної економіки. Впровадження відповідних заходів і систем підтримки експорту і експортерів області призведе до підвищення конкурентоспроможності товарів Одеської області на міжнародних ринках.

У січні-вересні 2017 року обсяги експорту та імпорту товарів становили 1406,2 млн.дол. США та 1094,8 млн.дол. США відповідно. Порівняно із січнем- вереснем 2016 року експорт та імпорт збільшився на 34,9% та 24,4% відповідно. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 311,4 млн.дол. США. Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 1,28 (у січні-вересні 2016 року – 1,18).

Основу товарної структури експорту області склали продукти рослинного походження – 48,5%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 16,2%, засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – 10,9%, готові харчові продукти – 6,5%, недорогоцінні метали та вироби з них – 5,6%.

Найбільші імпортні поставки товарів надходили з Китаю – 24,0%, Індонезії – 8,0%, Туреччини – 7,1%, Російської Федерації – 6,7%, Німеччини – 6,4%, США – 4,9%, Білорусії – 4,5%, Польщі – 3,5%.

6. За інтегральним показником конкурентоспроможності регіон посідає п'яте місце серед регіонів України протягом останніх трьох років, а за показниками, що відібрані експертним шляхом потрапляє у п'ятий кластер із значенням індексу 0,7, який поєднує регіони, що наближаються до лідерів. Числі показників, що обумовлюють конкурентоспроможність регіону провідні позиції посідають такі: рівень використання стратегічного потенціалу регіону, рівень валового регіонального продукту, рівень інвестиційної привабливості, макроекономічна стабільність, рівень якості життя населення, рівень антропогенного навантаження населення, умови для розвитку регіональних підприємств, інституційне середовище, рівень розвитку інфраструктури, рівень прозорості й передбачуваності дій влади.

7. Однією з передумов підвищення конкурентоспроможності регіонів нашої держави і засадничим принципом управління регіональним розвитком є децентралізація. Реалізація державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки регіону може успішно здійснюватися лише через систему економічних, організаційних, фінансових, правових, інформаційних, освітніх, культурних заходів.

Пріоритетними напрямками підвищення конкурентоспроможності регіону на сучасному етапі економічного розвитку держави є: стабілізація економіки і соціальної сфери; розвиток і диверсифікація аграрного та агропромислового виробництва; розвиток інфраструктури та наближення її якості до стандартів ЄС; поширення ідей державно-приватного партнерства за європейським зразком; активізація співпраці у рамках єврорегіонів як чинник зростання конкурентоспроможності.

8. Забезпечення конкурентоспроможності регіону залежить від сукупності різноманітних чинників: ресурсного та виробничого потенціалу, інвестиційного забезпечення, ступеня економічної свободи регіонів у державі, регіональної бюджетно-фінансової політики, рівня розвитку ринкової інфраструктури, наявності підготовлених кадрів для місцевого самоврядування тощо

Базовими елементами регіональної політики підвищення конкурентоспроможності регіону є такі: інструменти регіональної економічної політики, зорієнтовані на стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва; економіко-ресурсний та бізнес-потенціал у видах економічної діяльності; інституційне середовище з розвиненою інституційною інфраструктурою та сприятливим інституційно-правовим забезпеченням господарської діяльності; площадки інтеграції державно-приватної ініціативи; вертикально-горизонтальна інтеграції регіональних господарських систем; транскордонна та інтеррегіональна співпраця.

9. При розробці стратегій та програм реалізації політики конкурентоспроможності регіону необхідно працювати над усуненням просторово-територіальних деформацій соціально-економічного розвитку та особливу увагу при стратегічному плануванні засад конкурентоспроможності регіональної економіки потрібно приділити фінансово-ресурсному та іншому забезпеченню державної регіональної політики.

АНОТАЦІЯ

Сохраньова А.Ю., «Оцінка конкурентоспроможності Одеського регіону в умовах глобалізації».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2018 рік.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти оцінювання конкурентоспроможності на регіональному рівні: поняття конкурентоспроможності, фактори та умови її забезпечення, основні методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності регіону.

Визначені фактори конкурентоспроможності Одещини та проведено оцінювання інтегрального показника конкурентоспроможності регіону. Узагальнені передумови підвищення конкурентоспроможності регіонів держави в умовах глобалізаційних процесів та обґрунтовані особливості розробки концепції регіональної політики забезпечення конкурентоспроможності Одеської області.

Ключові слова: конкурентоспроможність, регіон, показники, рівень, інтегральний показник конкурентоспроможності, фактори, конкурентні переваги.

ANNOTATION

Sokhraniova A., «Estimation of competitiveness of the Odessa region in the conditions of globalization».

Thesis for Master degree in specialty «Enterprise, trade and exchange activity» under the program «Economy, planning and business management». – Odessa National Economic University. – Odessa, 2018.

Thesis deals with the theoretical aspects of competitiveness assessment at the regional level such as concept of competitiveness, factors and conditions of competitiveness provision, main methodical approaches to the assessment of the competitiveness of the region.

The factors of competitiveness of Odessa region are determined and the regional integral indicator of competitiveness was assessed. Generalized preconditions for increasing the competitiveness of the regions of the state in the conditions of globalization processes and the peculiarities of the development of the concept of regional policy of ensuring the competitiveness of the Odessa region was grounded.

Keywords: competitiveness, region, indicators, level, integral index of competitiveness, factors, competitive advantages.